

Wojciech Bogusławski, *Saul*, oprac. Liwia Purgał, Barbara Wolska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, seria „Prace Katedry Edytorstwa Wydziału Filologicznego UŁ”, ss. 142 .

Szósty tom z serii: Prace Katedry Edytorstwa Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego to wydanie krytyczne pięcioaktowej tragedii *Saul* Wojciecha Bogusławskiego, będącej adaptacją sztuki Vittorio Alfieriego. Tragedia zainspirowana jest historią izraelskiego władcy Saula. Fabuła utworu rozpoczyna się tam, gdzie w biblijnym pierwowzorze, zaprezentowanym przede wszystkim w Księdze Samuela, kończy się opis dziejów króla Saula.

Publikacja przygotowana przez Liwię Purgał i Barbarę Wolską opatrzona jest wstępem, który zawiera m.in. analizę sposobu adaptacji tragedii przez Bogusławskiego, a także przybliża sylwetkę autora włoskiego oryginału – jego poglądy, aspiracje oraz osiągnięcia. Badaczki wskazują na motywacje, które kierowały Bogusławskim, by zaczerpnąć temat sztuki właśnie od Alfieriego. Podstawę wydania tego tomu „Prac Katedry Edytorstwa” stanowi pierwodruk utworu opublikowany przez Bogusławskiego w *Dziełach dramatycznych* w 1823 roku.

(KS)

***Czytanie Naruszewicza*, red. Barbara Wolska, Teresa Kostkiewiczowa, Bożena Mazurkowa, Warszawa 2015, seria „Czytanie Poetów Polskiego Oświecenia”, t. 3, Wydawnictwo IBL, cz. 1, ss. 468, cz. 2, ss. 398.**

Zadedykowany Profesor Barbarze Wolskiej trzeci tom serii wydawniczej: *Czytanie Poetów Polskiego Oświecenia* jest pokłosiem obrad seminarium warsztatowego *Nad tekstami Naruszewicza*, które odbyło się w maju 2014 roku w Janowie Podlaskim. Zbiór składa się z trzydziestu czterech rozpraw opublikowanych w dwóch woluminach. Pierwszy obejmuje siedemnaście artykułów poświęconych wierszom pochodzącym z pierwszego i częściowo drugiego tomu *Dzieł* wydanych w 1778 roku przez Franciszka Bohomolca. Drugi również gromadzi siedemnaście studiów – poza utworami z drugiego i trzeciego tomu *Dzieł* omówione zostały cztery teksty nieuwzględnione w zbiorze z 1778 roku. Czytelnik znajdzie w publikacji analizy Naruszewiczowych ód (m.in. *Do malarstwa*, *Oda do obłoków w czasie suszy pisana*, *Do zazdrości*), satyr (*Satyra I. Sekret*, *Satyra VII. Reduty*, *Satyra VIII. Matężństwo*), dramatu *Gwido hrabia Blezu*. *Tragedia w trzech aktach*, sielanki *Dafne*, bajki *Celestyn kapucyn* etc.

Zgromadzone studia przynoszą nowe ustalenia faktograficzne, wzbogacają wiedzę o pisarstwie Naruszewicza, poświadczają różnorodność

estetyczno-literacką dzieł pisarza oraz przynoszą całościowe i wszechstronne interpretacje wierszy.

(PP)

Leszek Engelking, *Nowe mity. Twórczość Jáchyma Topola*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, ss. 228.

Publikacja Leszka Engelkinga traktuje o niezmiernie ważnej twórczości Jáchyma Topola. W zadowalający sposób wypełnia lukę badawczą, dając czytelnikowi zwięzłą, wysublimowaną, konkretną i zarazem rzeczową monografię aktualnego dorobku czeskiego pisarza. Engelking syntetycznie ujmując problematykę dzieł Topola, dotykając każdorazowo innego aspektu. Analizie poddane zostały utwory prozatorskie, poetyckie, dramatyczne. W publikacji znalazł się również rozdział ukazujący reporterskie poczynania twórcy.

Poprzez szereg kontynuacji, nawiązań i zamierzonych powtórzeń Engelking tworzy swoistą mapę twórczości Topola, zatrzymując się na aktualnych współcześnie problemach, takich jak: dobro i zło, przemoc i agresja, dom i bezdomność. Warte zauważenia jest także wplecenie w szereg rozważań literaturoznawczych problemów znajdujących się w orbicie teoretyczno-literackiej: ekspresjonizm, realizm magiczny, intertekstualność czy narrator naiwny.

(Red.)

Anna Ginter, *Vladimir Nabokov i jego synestezyjny świat*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, ss. 252.

Książka przeznaczona jest nie tylko dla miłośników prozy Nabokova, lecz dla każdego, kto ma chęć wniknąć w tajemniczy świat synestezji. Synestezja nie jest wyznacznikiem pewnego rodzaju dziwactwa, próbą odrealnionego lub zintensyfikowanego jedynie na gruncie literackim sposobu postrzegania świata. Dzięki najnowszym badaniom została oczyszczona z negatywnych skojarzeń.

Z publikacji Anny Ginter dowiedzieć się można, czym w ogóle jest synestezja, jak kształtowały się stanowiska badawcze analizujące jej przyczyny i skutki, a także mechanizmy i źródła jej powstania, cechy i odmiany. W kolejnych rozdziałach autorka bardzo szczegółowo oprowadza odbiorcę po synestezyjnym świecie Nabokova, opisując z niezwykłą starannością doznania związane z poszczególnymi zmysłami człowieka. Ukazuje wielopłaszczyznowy świat doznań sensorycznych, w których jest miejsce na barwy alfabetu, dźwięków i tego wszystkiego, co pomieścić może pojęcie *rzeczywistość*.

(Red.)

Jerzy Jarniewicz, *Podśluchy i podglądy*, Instytut Mikołowski, Mikołów 2015, Biblioteka Arkadii – pisma katastroficznego, t. 122, ss. 208.

Ten zbiór esejów, recenzji i szkiców Jerzego Jarniewicza, badacza, krytyka i tłumacza literatury anglojęzycznej, składa się z dwudziestu jeden

tekstów o różnym charakterze, w większości publikowanych wcześniej w czasopiśmie i książkach zbiorowych, od schyłku lat osiemdziesiątych po okres najnowszy. Tom, podzielony na sześć części, charakteryzuje ogromna tematyczna różnorodność, łączy jednak sposób widzenia funkcji sztuki i jej miejsca w życiu społecznym. Zawiera eseje poświęcone twórcom polskiej literatury dwudziestowiecznej i najnowszej, ukazywanym na tle europejskim i amerykańskim (Miłosz, Różewicz, Zadura, Sommer, Bargielska), szkice i recenzje odnoszące się do sfery sztuk wizualnych i ich związków z literaturą (m.in. Joseph Beuys, Helen Chadwick, Zbigniew Libera, Cezary Bodzianowski). Całości dopełniają dłuższe artykuły sięgające do narzędzi geopoetyki: o książce Piotra Pazińskiego *Dublin z Ulissesem* oraz o Belgradzie i Łodzi.

(Red.)

Mark Johnson, *Znaczenie ciała. Estetyka rozumienia ludzkiego*, przeł. Jarosław Płuciennik, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, ss. 348.

Mark Johnson po raz kolejny proponuje swoim czytelnikom całkowite zrewidowanie wyobrażeń dotyczących naszego myślenia. Autor zajmuje się cielesnymi aspektami tworzenia znaczeń. Odrzuca tym samym, wydawałoby się mocno ugruntowany, rozdział tego, co rozumowe, wyobrazeniowe, od tego, co cielesne, somatyczne. Jest to pozycja obowiązkowa dla wszystkich zainteresowanych kognitywistyką.

(MaG)

***Farsy i moralitety Octave'a Mirbeau. Francuski teatr anarchistyczny*, red. i oprac. Tomasz Kaczmarek, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, ss. 358.**

Farsy i moralitety (fr. *Farces et moralités*) to polskie tłumaczenie sześciu francuskich komedii (jednoaktówek) Oktawiusza Mirbeau z 1904 roku. Wydanie, przygotowane zgodnie z zasadami edytorstwa naukowego, obejmuje kolejno utwory: *Stare małżeństwa*, *Kochankowie*, *Skrupoty*, *Epidemia*, *Portfel*, *Wywiad*.

Publikacja pod redakcją Tomasza Kaczmarka jest odpowiedzią na odrodzenie się w ostatnim czasie myśli Mirbeau i może być też uznana za hołd złożony twórcy, skazanemu na zapomnienie przez jemu współczesnych. W jednoaktówkach Mirbeau demaskuje zakłamanie i obłudę francuskiego mieszczaństwa, wyśmiewa pseudoromantyczną miłość, dotyka problemów politycznych, obnaża niedociągnięcia i absurdy prawa. Demistyfikuje także prasę brukową, która przedstawia jedynie sprawy błahe, niemające większego znaczenia społecznego czy politycznego. Problemy poruszane w jednoaktówkach nie straciły na aktualności. Z nową mocą przemawiają do współczesnego czytelnika.

(Red.)

Agnieszka Kałowska, *Witkacy. Etyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, seria: „Projekt: Egzystencja i Literatura”, ss. 292.

Witkacy. Etyka to pierwszy tom serii „Projekt: Egzystencja i Literatura”. Autorka rekonstruuje poglądy etyczne Stanisława Ignacego Witkiewicza, śledząc ich rozwój, złożoność, ukazując źródła i artystyczne konsekwencje. Wydobywa szczeliny między deklaracjami a poglądami wynikającymi z tekstów, sytuuje na tle najważniejszych twórców epoki, pokazuje dramatyczne zwroty, a wreszcie i to, że etyka Witkacego rodziła się w dialogu z Innymi – i tylko dzięki sztuce ich głosy mogły wybrzmieć. W pięciu rozdziałach autorka ukazuje Witkiewicza jako rozmówcę i teoretyka rozmowy, podważającego religię poszukiwacza Absolutu, obywatela podbitego państwa pozującego do zdjęć w stroju kolonialisty, człowieka współczującego cierpiącej musze i psom na łańcuchach, o krok od konwersji na buddyzm. Najważniejsze problemy etyczne XX wieku – dialog, stosunek do religii, kolonializm, ekologia, wielokulturowość – znajdują odbicie w biografii i twórczości Witkiewicza: nie tylko w powieściach i dramatach, ale i w listach, komentarzach, tekstach publicystycznych.

(Red.)

Anna Kronenberg, *Geopoetyka. Związki literatury i środowiska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, ss. 289.

Publikacja stanowi rzetelne studium poświęcone prężnie rozwijającym się badaniom nad związkami literatury i środowiska przyrodniczego. Autorka ujmuje geopoetykę na tle zwrotu ekologicznego, który zachodzi w naukach humanistycznych od lat siedemdziesiątych XX wieku. Adresatami książki są w pierwszej kolejności adepci nowej dyscypliny, jaką jest humanistyka ekologiczna. Publikacja z założenia ma także stanowić istotny wkład w podnoszenie świadomości i wiedzy z obszaru geopoetyki. Badaczka podejmuje rozważania na temat humanistyki ekologicznej, roli literatury oraz badań nad literaturą i kulturą w odniesieniu do istot żywych i całej planety. Zapowiedź swoich refleksji związanych z tym, jak Ziemia, natura inspiruje i warunkuje jednocześnie życie człowieka, ukazuje cytując twórczość znanych pisarzy i teoretyków geopoetyki. Autorka opiera się głównie na oryginalnych pracach twórcy teorii geopoetyki, Kennetha White’a – jego twórczości literackiej i filozoficznej. Część zasadniczą książki poprzedza rozmowa Kronenberg z Whitem na temat recepcji jego twórczości oraz badań nad geopoetyką w Polsce i zmian idei geopoetyki na przestrzeni lat.

(MG)

Dominika Łarionow, *Wystarczy tylko otworzyć drzwi... przedmioty w twórczości Tadeusza Kantora*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, ss. 252.

W swojej książce Dominika Łarionow przygląda się przedmiotom, które Tadeusz Kantor wyjmuje z użytkowego kontekstu i umieszcza w przestrzeni

teatralnej, magicznej. Zabieg ten uwalnia rzeczy od kulturowego uzusu i pozwala wydobyć potencjał materii. Celem Kantora, jak pisze Łarionow, było „uprzedmiotowienie jak największych obszarów rzeczywistości”. Aby lepiej przyjrzeć się wspomnianemu zjawisku reifikacji, autorka rekonstruuje historię rozwoju kantorowskiego ambalażu, omawia też poszczególne spektakle.

Atutem publikacji jest bogata bibliografia, która pozwoliła osadzić twórczość Kantora w szerokim kontekście historycznym, kulturowym i ideowym. Autorka próbuje także odpowiedzieć na pytanie, jakie jest miejsce Kantora we współczesności, jak funkcjonuje on dziś w powszechnej świadomości. Łarionow ukazuje źródła, z których Kantor wyrasta, ale wskazuje także (jakby w odpowiedzi na postawione na wstępie pytanie o znaczenie spuścizny krakowskiego awangardzisty) bezpośrednio i pośrednio nawiązania do twórczości Kantora u innych artystów w Polsce i na świecie.

(AH)

Arkadiusz Morawiec, Zofia Romanowiczowa. *Pisarka nie tylko emigracyjna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, ss. 506.

Książka Arkadiusza Morawca, poświęcona życiu i twórczości polskiej pisarki i tłumaczki Zofii Romanowiczowej (1922–2010), została podzielona na trzy części. Publikację rozpoczyna szkic biograficzny, w którym badacz opisał również rozległe kontakty kulturalne i przyjaźnie pisarki, m.in. z Melchiorzem Wańkowiczem, Piotrem Rawiczem, Mieczysławem Grydzewskim, Sławomirem Mrożkiem, Wiktorem i Janiną Woroszyłskimi. Druga część pracy prezentuje recepcję twórczości Romanowiczowej, w tym powieści i opowiadań: *Baśka i Barbara*, *Przejście przez Morze Czerwone*, *Słońce dziesięciu linii*, *Szkłana kula*, *Próby i zamiary*, *Łagodne oko błękitu*, *Groby Napoleona*, *Sono felice*, *Skrytki*, *Na wyspie*, *Ruchome schody*, *Trybulacje proboszcza P.* Trzecia część obejmuje pełną bibliografię podmiotową i przedmiotową życia i twórczości autorki.

Opracowanie nie tylko przywraca pisarstwu Romanowiczowej należne miejsce w kanonie literatury emigracyjnej, to także próba uchwycenia fenomenu ważnego dla polskiej krytyki literackiej i współczesnej świadomości kulturowej.

(MJ)

***On-line/Off-line. Between Text and Experience. Writing as a Lifestyle*, red. Peter Gärdenfors, William Powers, Jarosław Płuciennik, Michał Wróblewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, ss. 403.**

Tom *On-line/Off-line – Between Text and Experience* jest owocem interdyscyplinarnej konferencji zorganizowanej przez Katedrę Teorii Literatury Instytutu Kultury Współczesnej Uniwersytetu Łódzkiego. Opublikowane teksty wpisują się w toczone aktualnie w światowej humanistyce dyskusje na temat zmian zachodzących w kulturze pod wpływem nowych technologii. Autorzy artykułów poddają rewizji sądy głoszące prymat tak zwanej „kultury obrazkowej” oraz akcentujące jej wpływ na degradację znaczenia słowa w przestrzeni publicznej i sferze artystycznej. Analizując współczesne praktyki tekstowe, badacze podkreślają silną pozycję słowa w kulturze,

manifestującą się jednak często w inny sposób niż w przeszłości. Ambicją pomysłodawców tej publikacji jest przywrócenie literaturze i naukom humanistycznym fundamentalnego znaczenia, które w dobie cyfryzacji i naglego rozwoju technologicznego utraciły.

(SK i MSz)

Wit Pietrzak, *Ostrożnie, poezja. Szkice o współczesnej poezji anglojęzycznej*, Wydawnictwo UNIVERSITAS, Kraków 2015, ss. 268.

Książka Wita Pietrzaka jest opowieścią o poezji i poetach anglojęzycznych – reprezentantach Irlandii, Anglii i Stanów Zjednoczonych. Nie ma w niej miejsca na schematyczne omówienia, literaturoznawcze rejestracje czy jałowe powtórzenia skądinąd znanych sądów na temat wybranych autorów i ich twórczości. *Ostrożnie, poezja* to zbiór szkiców, który ma wielu bohaterów. Są nimi klasycy poezji anglojęzycznej, przedstawiciele modernizmu (William Butler Yeats, Wallace Stevens, William Carlos Williams, Ezra Pound, Wystan Hugh Auden) oraz autorzy, których dykcje i projekty poetyckie wyrosły z lekturowego doświadczenia *modernitas* (Ted Hughes, Seamus Heaney, Paul Muldoon, Michael Longley, Robert Creeley, Peter Gizzi). Badacz śledzi recepcję wybranych poetów i przybliża polskiemu czytelnikowi tych autorów, którzy na gruncie literatury polskiej nie zostali dotychczas dobrze rozpoznani.

(MS)

Joanna Rybowska, *Dionizos – Agathos Daimon*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego & Homini, Łódź-Kraków 2014, ss. 366.

Joanna Rybowska przyjmuje w swej monografii perspektywę religioznawczą i podejmuje ambitne zadanie przedstawienia możliwie wiernego i wyraźnego obrazu kultu najbardziej tajemniczego spośród greckich bogów. W tym celu poddaje skrupulatnej filologicznej analizie wszelkie zachowane przekazy literackie będące przejawem wiary w boga Dionizosa, niejednokrotnie też wzbogaca swój wywód odniesieniami do źródeł ikonograficznych. Praca składa się z dwóch głównych części. Obszerna część pierwsza *O bogu, który przynosił ludziom radość* skupia się przede wszystkim na postaci Dionizosa; część druga *Na tropie „menad” podążających na Agrionia* poświęcona została czcicielkom boga uważanym przez starożytnych za „kobiety szalone”. Autorka stara się zrekonstruować przebieg ich tajemnych ceremonii, o których niewiele było dotychczas wiadomo na podstawie zachowanych świadectw literackich. Publikacja została poprzedzona *Przedmową* oraz wyposażona w obszerną bibliografię. Całość dopełniają umieszczone na końcu ilustracje.

(SK)

Paweł Maurycy Sobczak, *Polscy pisarze wobec faszyzmu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, ss. 432.

Publikacja Pawła Sobczaka to książka ukazująca różne postawy wobec faszyzmu reprezentowane przez polskich twórców dwudziestolecia

międzywojennego, ze szczególnym uwzględnieniem lat trzydziestych. Autor wybiera optykę personalną – koncentrując się na wybranych pisarzach, wnikliwie opisuje zarówno ich działania oraz realizacje artystyczne, jak i motywacje/racje moralne.

W poszczególnych rozdziałach autor przygląda się postawom Antoniego Słonimskiego, Stanisława Piaseckiego, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Zajmują go również twórcy mniej znani: Maria Jehanne-Wielopolska, Jan Emil Skiwski i Karol Ludwik Koniński – im poświęcona jest ostatnia część książki.

Za materiał badawczy posłużyły Sobczakowi nie tylko teksty *stricte* literackie, ale także eseje, wywiady, felietony oraz artykuły publicystyczne drukowane w międzywojennej prasie. Korzystał on również z korespondencji pisarzy, ich pamiętników i tekstów wspomnieniowych.

(AM)

***Starość i młodość w literaturze i kulturze*, red. Michał Kuran, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, „Analecta Literackie i Językowe”, t. V, ss. 346.**

Publikacja podsumowuje dokonania studencko-doktoranckiej konferencji, zorganizowanej przez Koło Naukowe Literatury i Kultury Staropolskiej, działające przy Katedrze Literatury Dawnej i Nauk Pomocniczych UŁ. Autorzy tekstów poruszają kwestie związane z problematyką starości oraz młodości – dwóch antytetycznych, najbardziej jaskrawych etapów ludzkiego życia. Filozoficzna oraz literacka refleksja nad nimi rozpoczęła się już w starożytności, była kontynuowana w wiekach średnich i, jak udowadnia publikacja, trwa do dzisiaj. Tom uwzględnia bowiem studia zarówno nad twórczością François Villona czy Mikołaja Reja, jak i Cypriana Kamila Norwida, Brunona Schulza czy Jacka Kaczmarskiego. Różnorodna jest także paleta gatunków i konwencji literackich poddawanych eksploracji pod kątem tytułowej problematyki. Obok analiz literatury wysokoartystycznej pojawiają się w tomie również omówienia utworów z obiegu popularnego.

(AS)

Joanna Ślósarska, *Poetyka tektoniczna*, Wydawnictwo Primum Verbum, Łódź 2016, ss. 179.

Dzięki zderzeniu niektórych elementów dyskursu przyrodoznawczego z dyskursem literaturoznawczym, autorka ukazuje miejsca niedopowiedziane i nie zawsze gruntownie zbadane. Udowadnia, że nowoczesny obiekt semantyczny może być postrzegany narracyjnie i wzrokowo. Owa dualność zaś najlepiej wyrażana jest przez metafory tektoniczne, takie jak sfałdowanie, uskoki, wielowarstwowość, deformacja czy dekonstrukcja. Autorka poprzez analizę traktatów estetycznych Jacques'a Derridy i José Saramago; zjawiska topografii emotywniej; przestrzeni mentalnych w twórczości Czesława Białczyńskiego oraz tektoniki obrazu wizualnego ukazuje relację zachodzącą między tym, co wizualne, a tym, co narracyjne.

(MaG)

Autorami not o książkach są doktoranci Instytutu Filologii Polskiej UŁ: Magdalena Górowska (MG), Mateusz Grabowski (MaG), Adam Hemer (AH), Magdalena Jarnotowska (MJ), Sara Kurowska (SK), Anna Minkina (AM), Paulina Poterała (PP), Magdalena Skrzypczak (MS), Anna Skurska (AS), Katarzyna Smyczek (KS), Monika Szyszka vel Syska (MSz).